

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор



Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 28 червня 2022 року, протокол № 11

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕКІ НАВС від 16 квітня 2026 року

Присутні:

науково-дослідна лабораторія з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕКІ: т.в.о. завідувача лабораторії, кандидат юридичних наук Єфіменко І.М. (голова засідання); головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Кулик О.Г.; головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Криволалчук В.О.; старший науковий співробітник Нечеснюк М.В.; здобувач Філіпов Ю.Є.;

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННПД: завідувач лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М. (рецензент); провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В.;

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В.;

кафедра криміналістики та судової медицини: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Юсупов В.В. (*науковий керівник*);

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Герасименко Л.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.;

кафедра криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННЕКІ: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М. (*рецензент*);

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.; провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В.;

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури: доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Тихонова О.В.

Були присутні 10 докторів наук та 8 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження здобувача контрактної форми навчання науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕКІ Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Здобувача Філіпов Ю.Є., який доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформовано та обґрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення. Зокрема було зазначено, що розслідування кримінальних правопорушень неможливе без належного техніко-криміналістичного забезпечення. Введення в Україні правового режиму воєнного стану, значне зростання кількості злочинних діянь, пов'язаних із посяганнями на основи національної безпеки, військовими та воєнними злочинами, поставили перед правоохоронними й судово-експертними установами низку нових викликів. Йдеться про необхідність оперативного реагування на події кримінального характеру, забезпечення належної фіксації доказів у зонах активних бойових дій, ідентифікації жертв, документування воєнних злочинів, а також використання сучасної криміналістичної техніки для

встановлення істини у кримінальному провадженні й забезпечення невідворотності притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень.

З огляду на це, техніко-криміналістичне забезпечення набуло особливого значення в системі діяльності органів досудового розслідування та судово-експертних установ. За даними Офісу Генерального прокурора, лише після першого року повномасштабного вторгнення в ЄРДР було зареєстровано понад 1,3 млн кримінальних правопорушень, із яких понад 120 тис. стосувалися злочинів, пов'язаних із військовою агресією. У свою чергу, Експертна служба МВС України провела понад 270 тис. судових експертиз, що свідчить про безпрецедентне навантаження на експертні підрозділи в умовах воєнного стану та актуалізує проблему їх забезпечення сучасними технічними засобами, методиками й кваліфікованими кадрами.

За цих умов особливої ваги набуває адаптація криміналістичних методів і засобів до обставин розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Зокрема, це стосується використання безпілотних літальних апаратів, геоінформаційних систем, дистанційної фото- та відеофіксації, технологій тривимірного моделювання місць подій, цифрових обліків зразків озброєння, біологічних і матеріальних слідів. Поряд із цим проблемою є правове регулювання використання результатів технічних засобів фіксації у доказуванні, оскільки чинне кримінальне процесуальне законодавство не повною мірою враховує специфіку збирання доказів у районах бойових дій.

У зв'язку з чим, постала нагальна необхідність у комплексному науковому осмисленні проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, визначенні напрямів удосконалення наявної матеріально-технічної бази, методичного супроводу, цифровізації процесів фіксації й дослідження доказів, а також розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання криміналістичних засобів і методів в умовах дії особливого правового режиму. Власне, сукупність наведених обставин зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою є формування науково обґрунтованих теоретичних і практичних засад техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану та розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів і судово-експертних установ у цих умовах. Завдання дослідження полягають:

з'ясувати стан наукових досліджень проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;

встановити поняття, завдання та суб'єктів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні;

визначити види техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;

розкрити особливості застосування техніко-криміналістичних засобів при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;

виокремити специфіку застосування техніко-криміналістичних засобів при проведенні окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;

з'ясувати види та можливості судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;

встановити види техніко-криміналістичного забезпечення проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень та його застосування в умовах воєнного стану;

узагальнити практику оцінки та використання результатів судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі техніко-криміналістичної діяльності та використання її результатів сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Предметом дослідження є техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні.

В основу методології дослідження покладено системний підхід, зумовлений специфікою теми роботи та пов'язаний із використанням загальнонаукових і спеціально-наукових методів, серед яких: діалектичний, для встановлення загальних та особливих закономірностей розвитку техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану; системного аналізу, для комплексного узагальнення наукових підходів, концепцій і точок зору вчених щодо проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, а також для визначення взаємозв'язку між його суб'єктами, засобами й організаційно-правовими механізмами; догматичний, для тлумачення понять і категорій криміналістики та кримінального процесу, що дало змогу уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження; формально-юридичний, для аналізу та конкретизації змісту правових норм, які регулюють застосування техніко-криміналістичних засобів і спеціальних знань у кримінальному провадженні під час воєнного стану; системно-структурний, для формування змісту, структури та складових елементів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану; структурно-функціональний, для класифікації суб'єктів техніко-криміналістичного забезпечення, визначення їхніх повноважень і функцій, а також для встановлення основних способів виявлення, вилучення та фіксації слідів кримінальних правопорушень під час проведення слідчих (розшукових) дій у зонах бойових дій; моделювання, для формування перспектив розвитку техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень; прогнозування, під час розроблення пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики

застосування техніко-криміналістичних засобів у період воєнного стану; статистичний, для узагальнення даних вивчення державної статистики; соціологічний, для підтвердження теоретичних положень результатами анкетування респондентів, серед яких слідчі, дізнавачі, інспектори-криміналісти та судові експерти.

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані дані державної статистичної звітності щодо діяльності правоохоронних органів України за 2022–2025 рр., аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Експертної служби МВС України та Верховного суду; результати вивчення 260 кримінальних проваджень і 190 висновків судових експертиз, підготовлених в умовах воєнного стану, а також зведені дані опитування 210 слідчих і дізнавачів, 95 інспекторів-криміналістів та 80 судових експертів. Використано аналітичні узагальнення міжнародних організацій (ООН та ОБСЄ), що стосуються документування воєнних злочинів, а також результати багаторічного вивчення автором слідчої та судово-експертної практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні комплексних монографічних досліджень техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. У роботі сформульовано й обґрунтовано низку положень і висновків теоретичного та практичного спрямування. Так, вперше запропоновано концептуальне бачення системи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень на основі інтеграції слідчої та експертної практики в умовах воєнного стану, що враховує особливості вирішення криміналістичних завдань у зонах активних бойових дій, адаптацію методик до обмежених ресурсів, ризиків руйнування доказової бази та необхідність оперативного використання мобільних техніко-криміналістичних засобів тощо. Науково доведено доцільність залучення спеціаліста-криміналіста до самостійного проведення огляду місця події без обов'язкової присутності слідчого, із подальшим складанням протоколу огляду або висновку, що сприятиме оптимізації процесу розслідування на деокупованих територіях тощо. Розроблено типовий алгоритм оцінки результатів судових експертиз, що проводяться під час досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану тощо.

Удосконалено наукове розуміння техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану як системи теоретичних положень і принципів організації, розроблення та застосування науково-технічних засобів і методів, спрямованих на виявлення, фіксацію, вилучення, збереження та дослідження криміналістично значущої інформації, формування постійної готовності органів досудового розслідування та судово-експертних установ до швидкого, ефективного та безпечного виконання завдань кримінального провадження. Систематизацію засобів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування, спрямованих на підвищення ефективності виявлення, фіксації, вилучення, збереження та дослідження доказів тощо. Засоби проведення експертних досліджень,

спрямованих на отримання достовірних, науково обґрунтованих і процесуально допустимих результатів. Розподіл видів техніко-криміналістичного забезпечення проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану за їх функціональним призначенням тощо. Обґрунтовано поділ відповідних засобів на адаптовані для вирішення криміналістичних завдань та спеціально розроблені для потреб досудового розслідування в умовах воєнного стану, що підвищує точність, швидкість і надійність експертної діяльності.

Дістало подальший розвиток теоретичне обґрунтування завдань техніко-криміналістичного забезпечення в умовах воєнного стану. Забезпечення достовірності, цілісності та збереження доказової інформації, у тому числі в умовах руйнування інфраструктури. Адаптація технічних засобів і методик до специфіки слідчої та експертної роботи в районах ведення активних бойових дій. Використання новітніх цифрових технологій для документування злочинів та ідентифікації потерпілих. Підвищення рівня взаємодії між органами досудового розслідування, експертними підрозділами та військовими в частині збору, обробки й зберігання доказів. Забезпечення належної підготовки кадрів та їх оснащення сучасною криміналістичною технікою. Розроблення та впровадження спеціалізованих методик, придатних для умов воєнного часу. Особливості проведення огляду місця події під час розслідування воєнних злочинів із використанням сучасних техніко-криміналістичних засобів, спрямованих на комплексне виявлення, фіксацію та вилучення як матеріальних, так і електронних («цифрових») слідів злочину. Унормування допиту експерта як самостійної слідчої (розшукової) дії в умовах воєнного стану, спрямованої на уточнення, роз'яснення або доповнення висновку без необхідності призначення повторних чи додаткових експертиз. Теоретичне обґрунтування застосування інтелектуальних технологій у криміналістичній практиці в умовах воєнного стану, зокрема методів штучного інтелекту як організованої сукупності інформаційних технологій для виконання складних аналітичних задач тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації впроваджено та надалі може бути використано у науково-дослідній сфері, під час подальшого вирішення проблем, пов'язаних з техніко-криміналістичним забезпеченням розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Практичній діяльності, під час розроблення та вдосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, а також рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності підготовки, призначення, проведення та використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у кримінальному провадженні. Освітньому процесі, для підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Дії поліцейського на місці події», «Теоретичні основи судових експертиз», «Технічні засоби криміналістичних досліджень» тощо.

Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на науково-практичних конференціях і круглих столах та наукових статтях.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Після закінчення доповіді здобувачки присутніми були поставлені наступні питання:

Сфіменко І.М.: Який стан наукових досліджень проблем техніко-криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні?

Відповідь: Дякую за запитання. Вітчизняні науковці зокрема, В. П. Бахін, М. В. Салтевський, В. В. Тіщенко, В. Ю. Шепітько приділяли значну увагу питанням удосконалення криміналістичної техніки, методикам виявлення і фіксації слідів, упровадженню інноваційних технологій у доказуванні тощо. Водночас відчутною залишається відсутність праць, присвячених використанню техніко-криміналістичних засобів і методів у специфічних умовах обмеженого доступу до місць подій, руйнування інфраструктури, ризиків для життя слідчих і експертів, дефіциту ресурсів та технічного обладнання. При цьому понад 60 % респондентів (зокрема 74 % судових експертів) наголосили, що відсутність належної технічної бази та безпечних умов суттєво ускладнює проведення судових експертиз і негативно впливає на повноту та достовірність отриманих результатів. Нами встановлено, що у більшості наукових публікацій переважає орієнтація на впровадження технологічних рішень і новацій розрахованих на умови мирного часу, тоді як сучасні безпекові виклики зумовлюють необхідність переосмислення засад, сформульованих у попередніх дослідженнях (81 % опитаних фахівців вважають за необхідне розроблення оновленої системи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування, адаптованої до умов воєнного стану).

Таран О.В.: Які ви виокремлюєте види техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану?

Відповідь: Дякую за запитання. Встановлено, що техніко-криміналістичні засоби, які застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану, охоплюють сукупність науково обґрунтованих і перевірених на практиці засобів, спрямованих на ефективне виявлення, фіксацію, вилучення та дослідження доказів. Розглянуто основні види таких засобів, а саме: засоби огляду місця події (комплекти криміналістичних валіз, портативні джерела освітлення, ультрафіолетові лампи, металодетектори, магнітні пензлі, пакувальні матеріали) засоби фото-, відео- та аудіофіксації (цифрові фотокамери, відеореєстратори, дрони, тепловізори, портативні системи 3D-сканування місця події); трасологічні, балістичні та дактилоскопічні засоби (набори для виявлення слідів рук, взуття, транспортних засобів, відстрільних гільз та куль, мікроскопічне обладнання); засоби судово-біологічного та хімічного дослідження (мобільні експрес-тести, польові лабораторії, реагенти для виявлення крові, ДНК, вибухових речовин); засоби цифрової криміналістики (комплекси для вилучення інформації з мобільних пристроїв, аналізу електронних листувань, відновлення видалених файлів, збору метаданих); засоби індивідуального та колективного захисту

(бронежилети, протигази, вибухостійкі костюми, медичні набори), необхідні для роботи у зонах бойових дій чи на територіях з підвищеною небезпекою.

Доведено, що умови воєнного стану висувують підвищені вимоги до технічної автономності та мобільності техніко-криміналістичних засобів. Найефективнішими визнаються переносні польові лабораторії, безпілотні системи, цифрові комплекси збору доказів, які забезпечують оперативність та безпеку учасників слідчих дій. Підкреслено, що ефективність використання зазначених засобів неможлива без підготовки спеціалістів-криміналістів, слідчих та експертів, здатних швидко реагувати на зміни ситуації, користуватися новітніми приладами та діяти згідно з протоколами безпеки.

Нечеснюк М.В.: Які особливості застосування техніко-криміналістичних засобів при проведенні огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану ви виокремлюєте?

Відповідь: Дякую за запитання. Доведено, що ефективність розслідування кримінальних правопорушень у період воєнного стану значною мірою залежить від належного техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події як першочергової слідчої (розшукової) дії. Саме на цьому етапі формується доказова основа всього подальшого розслідування, а якість зібраних об'єктів слідчої інформації визначає можливість їх подальшої експертної перевірки, процесуальної допустимості та доведення винуватості особи у суді.

В умовах воєнного стану, коли огляди місць подій часто проводяться на територіях, де ведуться бойові дії, або поблизу зруйнованих цивільних об'єктів, роль техніко-криміналістичного забезпечення суттєво зростає. Сучасні технічні засоби дають змогу забезпечити швидкість, безпеку та точність фіксації доказів навіть у складних і нестабільних умовах. У цьому контексті надзвичайно важливими є застосування фото- і відеофіксації, аерофотозйомки за допомогою безпілотних літальних апаратів, лазерного 3D-сканування, портативних освітлювальних систем, мікроскопічного та спектрального аналізу. Разом із тим проведено анкетування серед практичних працівників засвідчило, що існує низка проблем, які стримують ефективне використання техніко-криміналістичних засобів. Серед них – недостатнє матеріально-технічне забезпечення слідчих підрозділів, відсутність єдиних стандартів застосування сучасних технологій, нестача кваліфікованих фахівців-криміналістів, а також прогалини у правовому регулюванні фіксації доказів у зонах активних бойових дій. У свою чергу це призводить до неповного виявлення та неналежної фіксації слідів, що зумовлює ризики втрати доказової інформації або сумнівів у її достовірності під час судового розгляду. З огляду на отримані результати, оптимізація техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події в умовах воєнного стану має здійснюватися у трьох взаємопов'язаних напрямках: нормативно-правовому – шляхом удосконалення процесуальних положень щодо фіксації, зберігання та передачі речових доказів, а також закріплення стандартів використання сучасних технічних засобів у кримінальному процесі; організаційно-технічному – через оновлення криміналістичних комплектів, розроблення мобільних лабораторій, постачання портативних засобів енергозабезпечення та зв'язку, інтеграцію цифрових технологій і безпілотних

систем; кадрово-підготовчому – завдяки підвищенню рівня професійної підготовки слідчих, дізнавачів і спеціалістів-криміналістів, проведенню тренінгів щодо використання інноваційних засобів документування місця події.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, доктор юридичних наук, професор Юсупов В.В., зазначив, що дисертація Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» присвячено розробленню теоретичних засад і криміналістичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану.

Дисертаційне дослідження Філіпова Ю.Є. містить якісну наукову новизну яка полягає в тому, що, спираючись на аналіз наукових напрацювань як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, узагальнення матеріалів судової практики та результати опитування практичних фахівців, із врахуванням норм чинного КПК України, було сформульовано низку положень і висновків. Ці положення спрямовані на підвищення ефективності діяльності експертних установ та фахівців у сфері техніко-криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування в умовах дії воєнного стану.

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані дані державної статистичної звітності щодо діяльності правоохоронних органів України за 2022–2025 рр., аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Експертної служби МВС України та Верховного суду; результати вивчення 260 кримінальних проваджень і 190 висновків судових експертиз, підготовлених в умовах воєнного стану, а також зведені дані опитування 210 слідчих і дізнавачів, 95 інспекторів-криміналістів та 80 судових експертів. Використано аналітичні узагальнення міжнародних організацій (ООН та ОБСЄ), що стосуються документування воєнних злочинів, а також результати багаторічного вивчення автором слідчої та судово-експертної практики.

Дисертація виконана Філіповим Ю.Є. самостійно, усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора. У підготовлених у співавторстві методичних рекомендаціях «Розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами», «Використання службових собак кінологічними підрозділами Національної поліції України для виявлення вибухових речовин в умовах воєнного стану» частка дисертанта становить 25 %. Ідеї та розробки, що належать співавторам, у дисертації не використовувались.

Під час наукового дослідження обраної проблематики Філіпов Ю.Є. проявив себе як цілеспрямований і відповідальний здобувач, який успішно поєднував наукову і практичну діяльність. Індивідуальний план наукової роботи та освітню програму Філіпов Ю.Є. виконав у повному обсязі.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що дисертація Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» містить нові концептуальні наукові положення й науково обґрунтовані результати в галузі юриспруденції, що в сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Зважаючи на викладене Філіпов Ю.Є. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Доктору юридичних наук, професору Тичині Д.М., який зазначив, що актуальність і наукова новизна теми дослідження не викликає сумнівів. У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у розв'язанні комплексу теоретичних та практичних проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень з розробленням пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів і судово-експертних установ в умовах воєнного стану. Сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, значущих для науки і діяльності органів правопорядку.

Проаналізовано наукові праці вітчизняних та зарубіжних криміналістів, присвячені розвитку криміналістичної техніки та удосконаленню методів доказування, що дозволило визначити сучасний стан досліджень і виявити наявні прогалини у сфері техніко-криміналістичного забезпечення.

Доведено, що, попри наявність вагомих наукових напрацювань, у сучасній криміналістиці бракує комплексних досліджень, орієнтованих на використання технічних засобів у надзвичайних і небезпечних умовах. Наявні підходи здебільшого розраховані на практику мирного часу, що не враховує реалій розслідувань, руйнування інфраструктури, ризиків для життя слідчих, спеціалістів-криміналістів і експертів та обмеженості ресурсів.

Запропоновано бачення системи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень на основі інтеграції слідчої та судово-експертної практики в умовах воєнного стану, що враховує особливості криміналістичних завдань у зонах бойових дій, адаптацію методик до обмежених ресурсів, ризиків руйнування доказової бази та необхідність оперативного використання мобільних техніко-криміналістичних засобів; взаємодії слідчого, експерта, спеціаліста, оперативного працівника в межах єдиного інформаційно-криміналістичного простору для підвищення ефективності збирання, дослідження, оцінки й використання здобутої інформації як доказів.

Визначено, що система суб'єктів техніко-криміналістичного забезпечення має дворівневий характер і охоплює як загальних суб'єктів (державні органи, науково-дослідні заклади, експертно-криміналістичні центри), так і спеціальних (слідчих, спеціалістів-криміналістів, судових експертів), діяльність яких безпосередньо забезпечує ефективність розслідування в умовах воєнного стану.

Вказані та інші відомості засвідчують високий рівень проведеного здобувачем дослідження. Висновки і рекомендації, сформульовані за змістом дисертації та публікацій здобувачки, відрізняються важливим значенням для подальшого розвитку наукових досліджень та практичної складової у сфері техніко-криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану.

Отже дисертаційна робота Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують наукове завдання із отримання нових результатів у формі наукових висновків щодо особливостей застосування техніко-криміналістичних засобів під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану, а також розроблені теоретичні засади та криміналістичні рекомендації спрямовані на удосконалення цієї діяльності.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидату юридичних наук, доценту Атаманчуку В.М., який наголосив про актуальність дисертаційної роботи доповнивши, що дисертація має чіткий зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначеними за змістом дисертації.

Проведений аналіз наукових праць і практичного досвіду дав змогу систематизувати основні види таких засобів – від комплектів для огляду місця події, засобів фото-, відео- та аудіофіксації до сучасних цифрових, біологічних і хімічних лабораторних комплексів, а також засобів індивідуального захисту, необхідних для роботи у небезпечних умовах.

З'ясовано, що умови воєнного стану висувають підвищені вимоги до автономності, мобільності й стійкості техніко-криміналістичних засобів. Найефективнішими визнано переносні польові лабораторії, безпілотні системи та цифрові комплекси збору доказів, які забезпечують швидкість і безпеку для учасників слідчих (розшукових) дій. Доведено, що ефективність застосування зазначених засобів безпосередньо залежить від професійної підготовки фахівців, здатних працювати з новітнім обладнанням, оперативно адаптуватися до змін ситуації та суворо дотримуватися вимог процесуального законодавства і протоколів безпеки.

Проведений науковий аналіз засвідчив, що застосування техніко-криміналістичних засобів (під час обшуку, допиту, слідчого експерименту, освідування чи отримання зразків для експертизи) має специфіку, обумовлену як особливостями психологічного контакту з особою, процесуальними гарантіями її прав, так і безпековими вимогами. Зокрема, аудіо- та відеофіксація дозволяє повно і безперервно зафіксувати перебіг процесуальних дій, виключити спотворення чи суб'єктивне трактування показань; дактилоскопічні та біологічні види засобів забезпечують оперативне виявлення, вилучення й ідентифікацію слідів людини, що підтверджує її присутність або участь у події; комп'ютерно-технічні пристрої застосовуються для пошуку, копіювання й збереження електронних даних без порушення їх цілісності; електронно-оптичні перетворювачі дають змогу виявляти мікросліди, невидимі неозброєним оком; а цифрові системи, зокрема безпілотні літальні апарати, використовуються для просторової реконструкції обстановки, визначення траєкторій руху учасників і точного відтворення подій.

Встановлено, що діяльність експертних установ у період воєнного стану супроводжується значними труднощами, зокрема, перевантаженістю судових експертів, браком фінансування та матеріальних ресурсів, пошкодженням лабораторій, а також повільною актуалізацією нормативних актів відповідно до сучасних стандартів судово-експертної діяльності. Експерт, діючи в межах своєї компетенції, самостійно визначає фактичні дані, що мають доказове значення, забезпечуючи наукову обґрунтованість і процесуальну допустимість результатів досліджень. На основі аналізу чинного законодавства (КПК України, Закону України «Про судову експертизу», відповідних інструкцій і методичних рекомендацій) та експертної практики визначено основні види експертиз, що найчастіше застосовуються у кримінальних провадженнях в умовах воєнного стану. До них належать криміналістичні (зброї, вибухових речовин, вибухових пристроїв, портретна, семантико-текстуальна, відео- і звукозапису), інженерно-технічні (комп'ютерно-технічна, водно-, авіаційно- і військово-технічна), товарознавчі (військового майна, техніки та озброєння), судово-медичні, молекулярно-генетичні, психіатричні та військові експертизи. Показано, що ці види судових експертиз мають вирішальне значення, передусім, для розслідування, воєнних злочинів. Їх проведення забезпечує встановлення причинно-наслідкових зв'язків, ідентифікацію осіб, визначення механізмів подій і кваліфікацію дій підозрюваних.

Запропоновано комплекс заходів для підвищення ефективності судово-експертної діяльності. Обґрунтовано, що у правовому вимірі техніко-криміналістичне забезпечення експертної діяльності спирається на положення ч. 5 ст. 38 КПК України щодо обов'язку органів досудового розслідування забезпечувати ефективність кримінального провадження, а також на норми Закону України «Про судову експертизу». У виконавчому аспекті центральне місце належить державному судовому експерту, який, використовуючи спеціальні знання, методики та технічні засоби, забезпечує наукову достовірність і процесуальну допустимість результатів експертного дослідження.

При вивченні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок. Дисертаційна робота Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують наукове завдання із отримання нових результатів у формі наукових висновків щодо особливостей застосування техніко-криміналістичних засобів під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

кандидат юридичних наук Єфіменко І.М.; доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; кандидат юридичних наук Бурак М.В.; доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В.; доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.; кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М.; доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.

Філіпов Ю.Є. висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні»

Дисертація Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Швидко, повне й об'єктивне розслідування кримінальних правопорушень неможливе без належного техніко-криміналістичного забезпечення. Введення в Україні правового режиму воєнного стану, значне зростання кількості злочинних діянь, пов'язаних із посяганнями на основи національної безпеки, військовими та воєнними злочинами, поставили перед правоохоронними й судово-експертними установами низку нових викликів. Йдеться про необхідність оперативного реагування на події кримінального характеру, забезпечення належної фіксації доказів у зонах активних бойових дій, ідентифікації жертв, документування воєнних злочинів, а також використання сучасної криміналістичної техніки для встановлення істини у кримінальному провадженні й забезпечення невідворотності притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень.

З огляду на це, техніко-криміналістичне забезпечення набуло особливого значення в системі діяльності органів досудового розслідування та судово-експертних установ. За даними Офісу Генерального прокурора, лише після першого року повномасштабного вторгнення в ЄРДР було зареєстровано понад 1,3 млн кримінальних правопорушень, із яких понад 120 тис. стосувалися злочинів, пов'язаних із військовою агресією. У свою чергу, Експертна служба МВС України провела понад 270 тис. судових експертиз, що свідчить про безпрецедентне навантаження на експертні підрозділи в умовах воєнного стану та актуалізує проблему їх забезпечення сучасними технічними засобами, методиками й кваліфікованими кадрами.

За цих умов особливої ваги набуває адаптація криміналістичних методів і засобів до обставин розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Зокрема, це стосується використання безпілотних літальних апаратів, геоінформаційних систем, дистанційної фото- та відеофіксації, технологій тривимірного моделювання місць подій, цифрових обліків зразків озброєння, біологічних і матеріальних слідів. Поряд із цим проблемою є правове регулювання використання результатів технічних засобів фіксації у доказуванні, оскільки чинне кримінальне процесуальне законодавство не повною мірою враховує специфіку збирання доказів у районах бойових дій.

Теоретичним підґрунтям цього дисертаційного дослідження стали праці провідних вітчизняних учених у сфері криміналістики та судової експертизи, зокрема А. О. Антощука, В. В. Арешонкова, П. Д. Біленчука, В. К. Весельського, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, П. В. Гіверца, І. В. Гори, А. В. Іщенка, В. С. Кузьмічова, Є. Д. Лук'янчикова, О. І. Мотляха, Р. В. Перцева, І. В. Пирога, Б. В. Романюка, О. Г. Рувіна, М. Я. Сегая, Е. Б. Сімакової-Єфремян, Д. М. Тимчишина, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, В. Г. Хахановського, В. Ю. Шепітька, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, М. Г. Щербаковського, В. В. Юсупова, К. О. Чаплинського, а також зарубіжних дослідників, присвячені застосуванню інноваційних технологій у криміналістиці: L. Haag, J. Hamby, T. Liebsher, N. Florquin та ін.

Внесок згаданих та інших учених має фундаментальне значення для розвитку криміналістики, проте наявні дослідження переважно орієнтовані на

потреби мирного часу й не враховують складних умов діяльності органів досудового розслідування під час воєнного стану, коли обмежені ресурси, нестача технічних засобів, порушена логістика та ризики для життя фахівців суттєво впливають на якість і повноту збирання доказів. У зв'язку з чим, постала нагальна необхідність у комплексному науковому осмисленні проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, визначенні напрямів удосконалення наявної матеріально-технічної бази, методичного супроводу, цифровізації процесів фіксації й дослідження доказів, а також розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання криміналістичних засобів і методів в умовах дії особливого правового режиму. Сукупність наведених обставин зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023). Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454), 2025–2029 роки (наказ МВС України від 21 травня 2024 року № 326) й Пріоритетним напрямам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23), 2025–2029 роки (рішення Вченої ради від 30 грудня 2024 р., протокол № 25).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 28 червня 2022 року, протокол № 11.

Мета і завдання дисертаційного дослідження. Метою є формування науково обґрунтованих теоретичних і практичних засад техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану та розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів і судово-експертних установ у цих умовах.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати стан наукових досліджень проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;
- встановити поняття, завдання та суб'єктів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні;
- визначити види техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;

- розкрити особливості застосування техніко-криміналістичних засобів при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;
- виокремити специфіку застосування техніко-криміналістичних засобів при проведенні окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;
- з'ясувати види та можливості судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану;
- встановити види техніко-криміналістичного забезпечення проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень та його застосування в умовах воєнного стану;
- узагальнити практику оцінки та використання результатів судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі техніко-криміналістичної діяльності та використання її результатів сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.

Предмет дослідження – техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні.

Методи дослідження. В основу методології дослідження покладено системний підхід, зумовлений специфікою теми роботи та пов'язаний із використанням загальнонаукових і спеціально-наукових методів, серед яких: *діалектичний* – для встановлення загальних та особливих закономірностей розвитку техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану (розділ 1); *системного аналізу* – для комплексного узагальнення наукових підходів, концепцій і точок зору вчених щодо проблем техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, а також для визначення взаємозв'язку між його суб'єктами, засобами й організаційно-правовими механізмами (у всіх розділах дисертації); *догматичний* – для тлумачення понять і категорій криміналістики та кримінального процесу, що дало змогу уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1); *формально-юридичний* – для аналізу та конкретизації змісту правових норм, які регулюють застосування техніко-криміналістичних засобів і спеціальних знань у кримінальному провадженні під час воєнного стану (підрозділи 1.2, 2.1); *системно-структурний* – для формування змісту, структури та складових елементів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану (підрозділ 1.2); *структурно-функціональний* – для класифікації суб'єктів техніко-криміналістичного забезпечення, визначення їхніх повноважень і функцій, а також для встановлення основних способів виявлення, вилучення та фіксації слідів кримінальних правопорушень під час проведення слідчих (розшукових) дій у зонах бойових дій (підрозділи 2.1, 2.2); *моделювання* – для формування перспектив розвитку техніко-криміналістичного забезпечення розслідування

кримінальних правопорушень (розділ 3); *прогнозування* – під час розроблення пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики застосування техніко-криміналістичних засобів у період воєнного стану (підрозділ 2.2., розділ 3); *статистичний* – для узагальнення даних вивчення державної статистики (підрозділи 1.2, розділи 2, 3); *соціологічний* – для підтвердження теоретичних положень результатами анкетування респондентів, серед яких слідчі, дізнавачі, інспектори-криміналісти та судові експерти (розділи 2, 3).

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані дані державної статистичної звітності щодо діяльності правоохоронних органів України за 2022–2025 рр., аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Експертної служби МВС України та Верховного суду; результати вивчення 260 кримінальних проваджень і 190 висновків судових експертиз, підготовлених в умовах воєнного стану, а також зведені дані опитування 210 слідчих і дізнавачів, 95 інспекторів-криміналістів та 80 судових експертів. Використано аналітичні узагальнення міжнародних організацій (ООН та ОБСЄ), що стосуються документування воєнних злочинів, а також результати багаторічного вивчення автором слідчої та судово-експертної практики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні комплексних монографічних досліджень техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. У роботі сформульовано й обґрунтовано низку положень і висновків теоретичного та практичного спрямування, а саме:

вперше:

– запропоновано концептуальне бачення системи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень на основі інтеграції слідчої та експертної практики в умовах воєнного стану, що враховує особливості вирішення криміналістичних завдань у зонах активних бойових дій, адаптацію методик до обмежених ресурсів, ризиків руйнування доказової бази та необхідність оперативного використання мобільних техніко-криміналістичних засобів, потреб взаємодії слідчого, експерта, спеціаліста, оперативного працівника в межах єдиного інформаційно-криміналістичного простору для підвищення ефективності збирання, дослідження й використання здобутої інформації як доказів;

– обґрунтовано, що в умовах воєнного стану техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень потребує підвищених вимог до автономності, мобільності та стійкості застосовуваних засобів, серед яких найбільш ефективними є пересувні польові лабораторії, безпілотні системи й цифрові комплекси збору доказів, а результативність їх використання визначається рівнем професійної підготовки фахівців, здатних ефективно працювати з сучасним обладнанням, оперативно реагувати на зміну тактичної ситуації та неухильно дотримуватися вимог процесуального законодавства й протоколів безпеки;

– науково доведено доцільність залучення спеціаліста-криміналіста до самостійного проведення огляду місця події без обов'язкової присутності слідчого, із подальшим складанням протоколу огляду або висновку, що сприятиме оптимізації процесу розслідування на деокупованих територіях, зниженню навантаження на органи досудового розслідування та підвищенню оперативності фіксації, збереження й дослідження доказів;

– розроблено типовий алгоритм оцінки результатів судових експертиз, що проводяться під час досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану, який охоплює послідовні стадії: перевірка дотримання вимог закону при призначенні та проведенні експертизи; аналіз достовірності й достатності об'єктів дослідження; оцінка наукової обґрунтованості та правомірності застосованої методики; визначення повноти висновку експерта; перевірка логічної обґрунтованості перебігу та результатів експертного дослідження; оцінка належності отриманих результатів до конкретного кримінального провадження; перевірка компетентності експерта;

удосконалено:

– наукове розуміння техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану як системи теоретичних положень і принципів організації, розроблення та застосування науково-технічних засобів і методів, спрямованих на виявлення, фіксацію, вилучення, збереження та дослідження криміналістично значущої інформації, формування постійної готовності органів досудового розслідування та судово-експертних установ до швидкого, ефективного та безпечного виконання завдань кримінального провадження в умовах дії особливого правового режиму, спричиненого збройною агресією чи іншими загрозами національній безпеці України;

– систематизацію засобів техніко-криміналістичного забезпечення розслідування, спрямованих на підвищення ефективності виявлення, фіксації, вилучення, збереження та дослідження доказів на: засоби пошуку, огляду та попереднього дослідження об'єктів, що містять або потенційно можуть містити криміналістичну інформацію, важливу для встановлення обставин кримінального правопорушення; засоби перевірки об'єктів за криміналістичними обліками з метою їх ідентифікації та порівняльного аналізу; засоби проведення експертних досліджень, спрямованих на отримання достовірних, науково обґрунтованих і процесуально допустимих результатів;

– розподіл видів техніко-криміналістичного забезпечення проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану за їх функціональним призначенням – виявлення, фіксацію, вилучення, збереження, діагностику, ідентифікацію, ситуаційний аналіз, реконструкцію та класифікацію об'єктів дослідження; обґрунтовано поділ відповідних засобів на адаптовані для вирішення криміналістичних завдань (лабораторні комплекси, відеоспектральні компаратори, порівняльні мікроскопи тощо) та спеціально розроблені для потреб досудового розслідування в умовах воєнного стану (автоматизовані ідентифікаційні системи, галузеві довідково-пошукові банки даних, спеціалізоване програмне

забезпечення для почеркознавчих, портретних, вибухотехнічних і фоноскопичних досліджень), що підвищує точність, швидкість і надійність експертної діяльності;

дістало подальший розвиток:

– теоретичне обґрунтування завдань техніко-криміналістичного забезпечення в умовах воєнного стану: виявлення, фіксація, вилучення та збереження криміналістично значущих об'єктів в умовах обмеженого доступу до місця події; забезпечення достовірності, цілісності та збереження доказової інформації, у тому числі в умовах руйнування інфраструктури; адаптація технічних засобів і методик до специфіки слідчої та експертної роботи в районах ведення активних бойових дій; використання новітніх цифрових технологій для документування злочинів та ідентифікації потерпілих; підвищення рівня взаємодії між органами досудового розслідування, експертними підрозділами та військовими в частині збору, обробки й зберігання доказів; забезпечення належної підготовки кадрів та їх оснащення сучасною криміналістичною технікою; розроблення та впровадження спеціалізованих методик, придатних для умов воєнного часу;

– особливості проведення огляду місця події під час розслідування воєнних злочинів із використанням сучасних техніко-криміналістичних засобів, спрямованих на комплексне виявлення, фіксацію та вилучення як матеріальних, так і електронних («цифрових») слідів злочину – застосування лазерних сканерів, фіброгастроскопів, інфрачервоного фотографування, георадіолокаторів, а також спеціалізованих цифрових комплексів (Cellebrite UFED Touch 2, MSAB XR, Magnet AXIOM, Belkasoft Evidence Center, Tableau T35U, Wiebitech Forensic Ultra Dock v5 тощо) забезпечує оперативне вилучення та дослідження електронної інформації, а використання безпілотних літальних апаратів, систем 3D-сканування (PIX4D) і геопросторових сервісів (Google Earth) підвищує точність просторової фіксації доказів і дозволяє створювати цифрові моделі місця події для подальшого експертного аналізу;

– наукове бачення запровадження програми «The Next Step», призначеної для автоматизованого порівняння слідів взуття, виявлених на різних місцях учинення кримінальних правопорушень, у тому числі на територіях, охоплених воєнними діями, за їх зовнішніми морфологічними ознаками з урахуванням геолокації місця події, що шляхом послідовного зіставлення відбитків від географічно ближчих до більш віддалених локацій забезпечує оперативне виявлення криміналістичних збігів, простеження переміщення осіб у зоні бойових дій, формування інтегрованої бази даних відбитків взуття та надання слідчим додаткової аналітичної інформації для розслідування серійних злочинів у контексті воєнного часу;

– унормування допиту експерта як самостійної слідчої (розшукової) дії в умовах воєнного стану, спрямованої на уточнення, роз'яснення або доповнення висновку без необхідності призначення повторних чи додаткових експертиз, що сприятиме дотриманню розумних строків розслідування, оптимізації доказового процесу та підвищенню ефективності взаємодії між експертом і слідчим;

– теоретичне обґрунтування застосування інтелектуальних технологій у криміналістичній практиці в умовах воєнного стану, зокрема методів штучного інтелекту як організованої сукупності інформаційних технологій для виконання складних аналітичних задач – ідентифікації підозрюваних, прогнозування девіантної поведінки, аналізу місць вчинення воєнних злочинів, відстеження фінансових потоків та протидії дезінформації – із одночасним запровадженням вимог щодо верифікації моделей, пояснюваності рішень, захищеності від атак і правового контролю за їх застосуванням.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації впроваджено та надалі може бути використано у:

– *науково-дослідній сфері* – у ході подальшого вирішення проблем, пов'язаних з техніко-криміналістичним забезпеченням розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 березня 2026 р. № 73-нд);

– *практичній діяльності* – під час розроблення та вдосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, а також рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності підготовки, призначення, проведення та використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у кримінальному провадженні (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 17.11.2025 № 109989);

– *освітньому процесі* – для підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Дії поліцейського на місці події», «Теоретичні основи судових експертиз», «Технічні засоби криміналістичних досліджень», «Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні», «Судова експертологія», «Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень» (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 березня 2026 р. № 72-оп).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно, усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора. У підготовлених у співавторстві методичних рекомендаціях «Розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами», «Використання службових собак кінологічними підрозділами Національної поліції України для виявлення вибухових речовин в умовах воєнного стану» частка дисертанта становить 25 %. Ідеї та розробки, що належать співавторам, у дисертації не використовувались.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях та круглому столі, зокрема: «Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)» (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.); «Державна безпека України в умовах російської агресії: актуальні питання експертно-криміналістичного та науково-технічного забезпечення» (Київ, 22 серпня 2023 р.); «Судово-експертна

діяльність в умовах повоєнної відбудови України та в контексті європейської інтеграції» (м. Одеса, 8 вересня 2023 року); «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи» (Київ, 30 листопада 2023 р.); «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (Київ, 7–8 грудня 2023 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 11 публікаціях, серед яких чотири статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, п'ять – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях та у двох методичних рекомендаціях, зокрема:

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Filipov, Y. (2022). Technical and forensic support for the investigation of war crimes: Concept, purpose, individual areas of development (Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів: поняття, мета, окремі напрями розвитку). *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. Vol. 12(4). P. 72-83. URL: <https://doi.org/10.56215/04221204.72>.

2. Yusupov V., & Filipov, Yu. (2023). Munitions and explosives as objects of criminal offences during the commission of criminal offences. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. Vol. 13 (2). P. 63-73. URL: <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/2.2023.63>.

3. Філіпов Ю.Є. Види та можливості судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 4. С. 178-184. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.27>.

4. Філіпов Ю.Є. Оцінка та використання результатів судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. *Правові новели*. 2025. № 26. С. 398-406. <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.45>.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Філіпов Ю.Є. Особливості техніко-криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення): зб. матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. (Дніпро, 02.12.2022)*. ДДУВС, 2022. С.154-157.

6. Філіпов Ю.Є. Питання класифікації техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні. *Державна безпека України в умовах російської агресії: актуальні питання експертно-криміналістичного та науково-технічного забезпечення: збірник матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Київ, 22.08.2023)*. ІСТЕ СБУ, 2023. С. 175-179.

7. Філіпов Ю.Є. Допомога спеціалістів при збиранні об'єктів для призначення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні. *Судово-експертна діяльність в умовах повоєнної відбудови України та в контексті європейської інтеграції: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса, 08.09.2023)*. Видавництво «Юридика», 2023. С. 205-210.

8. Філіпов Ю.Є. Особливості застосування техніко-криміналістичних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф.* (Київ, 30.11.2023). НАВС, 2023. С. 161-162.

9. Філіпов Ю.Є., Семенюк О.А. Особливості початкового етапу розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вчиненого в умовах воєнного стану в Україні. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 7-8.12.2023). НАВС, 2023. С. 195-198.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

10. Розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами: метод. рек. / [О.М. Брисковська, О.В. Богатиков, С.В. Бондар, О.С. Старенький, Ю.Є. Філіпов]. Київ: НАВС, 2023. 60 с.

11. Використання службових собак кінологічними підрозділами Національної поліції України для виявлення вибухових речовин в умовах воєнного стану: метод. рек. / [В. В. Юсупов, А. О. Антошук, Ю. Є. Філіпов та ін.]. Київ: НАВС, 2023. 46 с.

Характеристика особистості здобувача. Філіпов Юрій Євгенович 1978 року народження, освіта вища, у 2021 році закінчив Поліський національний університет за спеціальністю «Агроінженерія» (диплом магістра з відзнакою). З липня 2022 року року здобувач науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕКІ НАВС.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 - Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Філіпова

Юрія Євгеновича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 18, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -

т.в.о. завідувача науково-дослідної лабораторії

з проблем з проблем криміналістичного забезпечення та

судової експертології навчально-наукового

експертно-криміналістичного інституту

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

Ігор ЄФІМЕНКО